

NAUČNÁ STEZKA LITEŇ

Jelen lesní

(Cervus elaphus)

Je známý také pod názvem jelen evropský. Jedná se o velkého sudokopytníka z čeledi jelenovitých. Vyskytuje se na rozsáhlém území Evropy, na Kavkaze, v Malé, západní a střední Asii a izolovaně také na území mezi Marokem a Tuniskem, což z něj činí jediný druh jelena v Africe. Člověkem byl později zavlčen i do jiných částí světa, např. do Austrálie, na Nový Zéland nebo do Argentiny.

Samci dorůstají 175-230 cm a jejich hmotnost se pohybuje mezi 160-240 kg. Samice jsou podstatně menší.

Přes léto má jelení srst obvykle barvu hnědou s rudějším nádechem a u samců je patrná prodloužená srst na krku.

Nejtypičtějším znakem pro samce jsou parohy, které na konci zimy shazují. Na jaře, kdy jelenům rostou parohy nové, jsou porostlé jemnou ochranou sametovou vrstvou, která později mizí. Parohy jsou tvořeny kostí, která může denně vyrůst v průměru o 2,5 cm.

U dospělých samců se na parozích navíc objevují výrůstky – tzv. výsady, které s přibývajícím věkem rostou a přibývají. První výsada se nazývá očník neboli vidlák. Druhá výsada je nadočník, poslední se říká opěrák, samci se poté nazývají šesteráci. Rozvětvené zakončení parohu se za výsadu nepovažuje, označuje se jako koruna.

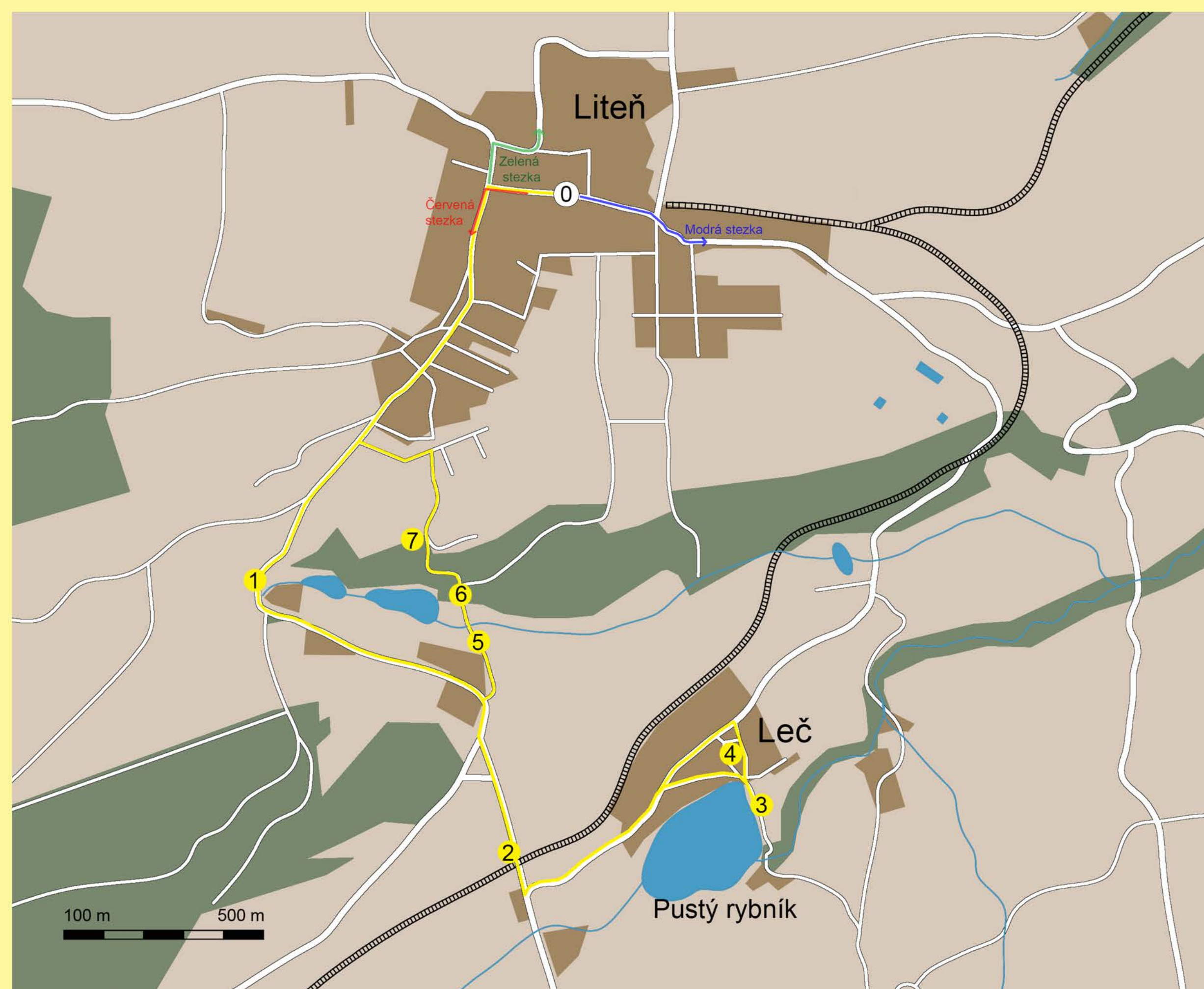
Jelen lesní je býložravý přežvýkavec. Složení potravy se ale mění v závislosti na roční době. Dostatek energie dostává zvěř i z bukovic, kaštanů a žaludů. Pochutnají si na padaných jablkách, krmné řepě i mrkvi.

Samci jelena jsou během říje charakterističtí svým hlasitým troubením. Upoutávají tak pozornost samic a udržují své stádo pohromadě. Samice pohlavně dospívají druhým rokem života a březost u nich trvá 240-262 dnů. Rodí jedno, vzácně dvě mláďata vážící cca 15 kg, na matce jsou koloušci závislí tři měsíce. Ve volné přírodě se jeleni dožívají průměrně 10-13 let, v zajetí více než 20 let.

Daněk evropský

(Dama dama)

Také daněk skvrnitý z čeledi jelenovití s lopatovitými parohy je evropský jelen, podobný svým zbarvením jelenovi. Samice se nazývá daněla. Daněk pochází z oblastí Středomoří a Malé Asie. První zmínky o jeho výskytu v českých zemích jsou z počátku 16. století. Byl chován až do konce 19. století v oborách. V té době byl vypuštěn do mnoha volných honbišť, kde se nachází dosud. Obývá listnaté a smíšené lesy. Samice s mláďaty a mladší samci žijí v oddělených stádech, dospělí samci jsou většinou samotářští. Na začátku podzimní říje samci soupeří o výsadní postavení a přetlačují se parohy. Daněk se v říji ozývá chrochtavými zvuky - rocháním, které vzniká vtažením vzduchu do hrtanu. Daněk se v říji páří s více danělemi. Říje ovšem není tak bojovná jako u jelenů. Počátkem léta samice přivádí na svět jediné mláďe. To se brzy dokáže postavit na nohy, ale až do stáří několika týdnů většinu času leží. Celkově lze říci že veškeré projevy (říje, kladení, nasazení paroží atd.) jsou ve srovnání s jelení zvěří posunuté o 3 týdny. Daněk ale ve srovnání s ostatní spárkatou zvěří působí minimální škody. Kohoutková výška u samců se pohybuje mezi 85 až 110 cm, u samic 75 až 90 cm. Bez kelky (ocasů) dosahují délky 130 až 175 cm (samice 115 až 140 cm), ocas pak měří 18-27 cm. Hmotnost samců je 40 až 95 kg, samic 25 až 50 kg. Letní červenohnědé zbarvení je bíle skvrnité. Skvrny jsou v podélných řadách. Břicho, vnitřní strany běhů a zrcátko, tj. bílá plocha v okolí řiti, jsou čistě bílé. Po hřbetě až na špičku ocasu neboli kelky se táhne černý pruh, který lemují i zrcátko. Kelka je poměrně dlouhá a slouží jako dorozumovací prostředek. Černá kelka je totiž dobře znatelná na bílém zrcátku, v klidu zvěř kelkou neustále pohupuje a při úprku je vztyčená. Zimní zbarvení je tmavohnědé. Skvrny jsou nezřetelné nebo nejsou vůbec patrné. Paroží je lopatkovité s očníkem a opěrákem, na lopatě tzv. dlani má pak zářezy tzv. krajkování. První prstovitý výběžek na spodní lopaty je pak tzv. palec.

Zastavení naučné stezky

1. Zvěř v oboře
2. Nádraží Skuhrov (Leč)
3. Rybník
4. Kaplička Leč
5. Obora
6. Zasypaný lom
7. Židovský hřbitov

Atelier Svatopluk, o. p. s.

KARLŠTEJNSKO
NEJSTARŠÍ TURISTICKÝ REGION

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

